

Електронен бюлетин
Регионален исторически
музей – София

Бр. 04/2021

E-BULLETIN
REGIONAL HISTORY
MUSEUM – SOFIA

Vol. 04/2021

© Издателство на Регионален исторически музей – София

© Publishing of Regional History Museum – Sofia

София
2021

*“Е-бюлетин” е периодично научно
електронно издание на Регионален
исторически музей – София*

*“E-Bulletin” is a periodical scientific
electronic edition of Regional History
Museum – Sofia*

Съставители

*д-р Александър Станев (РИМ–София)
Цветозар Йотов (РИМ–София)*

Senior editors

*Alexander Stanev, PhD (RHM–Sofia)
Tzvetozar Yotov (RHM–Sofia)*

Редакционна колегия

*доц. д-р Венета Ханджийска-Янкулова
(РИМ–София)
гл. ас. д-р Илиана Борисова-Кацарова
(СУ „Св. Климент Охридски“)
д-р Марио Филипов (РИМ–София)
Елена Николова (РИМ–София)*

Editorial board

*Veneta Handzhiyska-Yankulova,
Assoc. Prof., PhD (RHM–Sofia)
Iliana Borisova-Katsarova, Chief Assist.
Prof., PhD (SU “St. Kliment Ohridski”)
Mario Filipov, PhD (RHM–Sofia)
Elena Nikolova (RHM–Sofia)*

Техническо оформление

д-р Александър Станев

Layout

Alexander Stanev, PhD

*Регионален исторически музей –
София*

*Regional History Museum –
Sofia*

ISSN 2603-4247

*София
2021*

ЕЛЕКТРОНЕН БЮЛЕТИН E-BULLETIN

Регионален
исторически
музей – София

Regional History
Museum – Sofia

<http://www.sofiahistoremuseum.bg/bg/>

<http://e-bulletin.sofiahistoremuseum.bg/bg/>

Бр. 04/2021

ISSN 2603-4247

Vol. 04/2021

Съдържание Content

Археология

Archaeology

КЪСНОХАЛКОЛИТНА КЕРАМИКА ОТ ГЕРМАНСКОТО КАЛЕ, С. ГЕРМАН, СОФИЙСКО

Маргарита Попова

*LATE CHALCOLITHIC POTTERY FROM GERMANSKO KALE, VIL-
LAGE OF GERMAN, SOFIA CITY REGION*

Margarita Popova

..... 3–11

БРОНЗОВИ КРАЧЕТА С ФОРМА НА ПЕЛТА ОТ СЕРДИКА

Марио Иванов

COOPER ALLOY PELTATE FEET FROM SERDICA

Mario Ivanov

..... 13–18

КЪСНОАНТИЧЕН ЗИДАН ГРОБ ОТ ЗАПАДНИЯ НЕКРОПОЛ НА СЕРДИКА

Юниан Мешеков, Илиана Борисова-Кацарова, Надежда Атанасова,
Владимир Цветков

LATE ANTIQUITY MASON TOMB FROM THE WESTERN NECROPOLIS OF SERDICA

Yunian Meshekov, Iliana Borisova-Katsarova, Nadezhda Atanassova, Vladimir Tzvetkov

..... 19–46

СИСТЕМНИ ТЕРЕННИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ИЗДИРВАНИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА СТОЛИЧНА ОБЩИНА ПРЕЗ 2020 Г. (ГЕРМАН И ЛОЗЕН)

Александър Станев, Методи Златков

ARCHAEOLOGICAL FIELD SURVEYS IN THE AREA OF SOFIA MUNICIPALITY 2020 (GERMAN AND LOZEN)

Alexander Stanev, Metodi Zlatkov

..... 47–77

История

History

СЪЮЗЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ ПО ВРЕМЕ НА „НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧНАТА ВЛАСТ“ 1944–1950 Г.

Теодора Мешекова

THE UNION OF BULGARIAN ARTISTS DURING THE “PEOPLE’S DEMOCRATIC” GOVERNMENT 1944–1950

Theodora Mesheкова

..... 81–93

Музеология

Museology

ВРЕМЕННА ИЗЛОЖБА НА РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – СОФИЯ „ПРИЛОЖНО ЗЛАТАРСКО ИЗКУСТВО“ (3 ЮНИ – 26 СЕПТЕМВРИ 2021 Г.)

Кателина Салтирова-Павлова

TEMPORARY EXHIBITION OF THE REGIONAL HISTORY MUSEUM – SOFIA “APPLIED GOLDSMITH’S ART” (JUNE 3RD – SEPTEMBER 26TH, 2021)

Katelina Saltirova-Pavlova

..... 97–110

ВРЕМЕННА ИЗЛОЖБА НА РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ –
СОФИЯ „ГЕОРГИ СТ. РАКОВСКИ И СОФИЙСКИТЕ ВЪЗРОЖДЕНЦИ“ (13
АПРИЛ – 31 МАЙ 2021 Г.)

Десислава Първанова

TEMPORARY EXHIBITION OF THE REGIONAL HISTORICAL MUSEUM –
SOFIA “GEORGI ST. RAKOVSKI AND SOFIA REVIVALISTS” (APRIL 13TH – MAY
31ST, 2021)

Desislava Parvanova

..... 111–117

СПОМЕНИ ОТ СОФИЯ

Марияна Маринова

MEMOIRS FROM SOFIA

Mariana Marinova

..... 119–127

МЯСТОТО НА СЪВРЕМЕНОТО ИЗКУСТВО В РЕГИОНАЛЕН
ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – СОФИЯ. ВРЕМЕННИ ЕКСПОЗИЦИИ НА
СЪВРЕМЕННИ БЪЛГАРСКИ ХУДОЖНИЦИ ПРЕЗ 2021 Г.

Христина Грозданова

THE PLACE OF CONTEMPORARY ART IN THE REGIONAL HISTORY MUSEUM
– SOFIA TEMPORARY EXHIBITIONS OF CONTEMPORARY BULGARIAN
ARTISTS IN 2021

Hristina Grozdanova

..... 129–149

Културно-историческо наследство Cultural Heritage

БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ВО ОБЛАСТТА НА НЕДВИЖИМОТО
КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО С АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОФИЛ (1878–1944 Г.).
ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД

Даниел Иванов

BULGARIAN LEGISLATION IN THE FIELD OF IMMOVABLE CULTURAL
HERITAGE WITH ARCHAEOLOGICAL PROFILE (1878–1944). HISTORICAL
REVIEW

Daniel Ivanov

..... 153–163

Археология
Archaeology

**КЪСНОХАЛКОЛИТНА КЕРАМИКА ОТ ГЕРМАНСКОТО КАЛЕ,
С. ГЕРМАН, СОФИЙСКО**

Маргарита Попова

В Софийското поле са познати голям брой обекти от времето на праисторията (Петков 1931, 115–145; 1936, 403–423; 1950, 157–170; 1960, 44–58; 1961, 64–73; 1963, 177–194; Тодорова, Х. 1986, 123–132; Тодорова, Вайсов 1993, 97–116; Николов, Такорова 2021). За съжаление археологическите проучвания на неолита и халколита в района са изключително ограничени, което затруднява изследването на развитието и динамиката на поселищния живот. Преобладаващата част от познатите материали не произхожда от археологически разкопки, а са събрани при обходи и наблюдения през миналия век. Върху много малка част от обектите са проведени археологически проучвания, като добитите данни за стратиграфията са неясни, а материалът е частично публикуван.

Цел на настоящето кратко съобщение е да илюстрира част от представителните фрагменти от керамични съдове, събрани от Германското кале по време на изпълнението на научната експедиция по проекта „Системни теренни археологически издирвания на територията на Столична община“, сезон 2020 г. (Станев, Златков 2021, 47-77).

Обектът „Германското кале“, въведен в научната литература през миналия век, е разположен върху естествено възвишение, източно от с. Герман. Културните пластове са нарушени от множество иманярски изкопи с различна големина. Регистрирани са части от крепостна стена и различни градежи от времето на Късната античност (Пенчева 2007, 27–39; Станев, Златков 2021, 60-61). Установено е наличието и на „праисторически пласт“ от късния халколит, като липсват други стратиграфски наблюдения (Пенчева 2007, 33).

При огледа на терена, освен части от битова и строителна керамика от Късната античност, бяха намерени и фрагменти от праисторически керамични съдове.

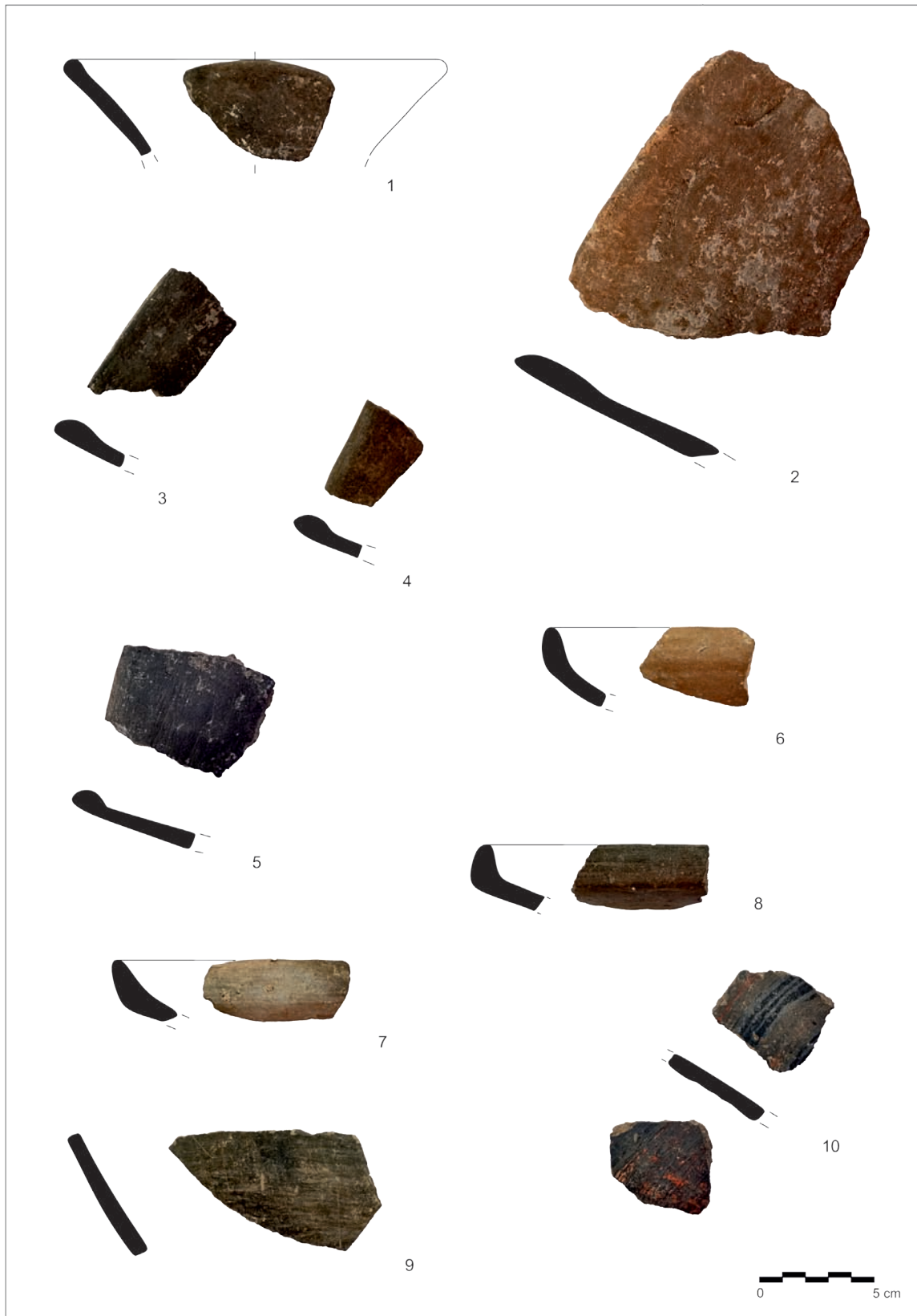
Сред тях немалка част заемат частите от различни по форма и размер раз-

лати съдове – паници (Обр. 1.1–10; Обр. 2.11–15). Изработени са от глина с неорганични примеси. Цветът на съдовете варира от тъмносив до бежово-червен. Паниците са с долна част с форма близка до пресечен конус и различно оформяне на устието. Устийният ръб може да е прав, удебелен от вътрешната страна и удебелен или леко заострено и силно извит навътре (оформен като къс перваз). Дъната са равни или конкавни. При преобладаващата част от тях външната и вътрешната им повърхност е много добре огладена и полирана. Много малка част от паниците са украсени. Орнаментацията е изпълнена с графит, съчетан в някои случаи с червена боя. При някои паници външната им повърхност е изкуствено огрубена.

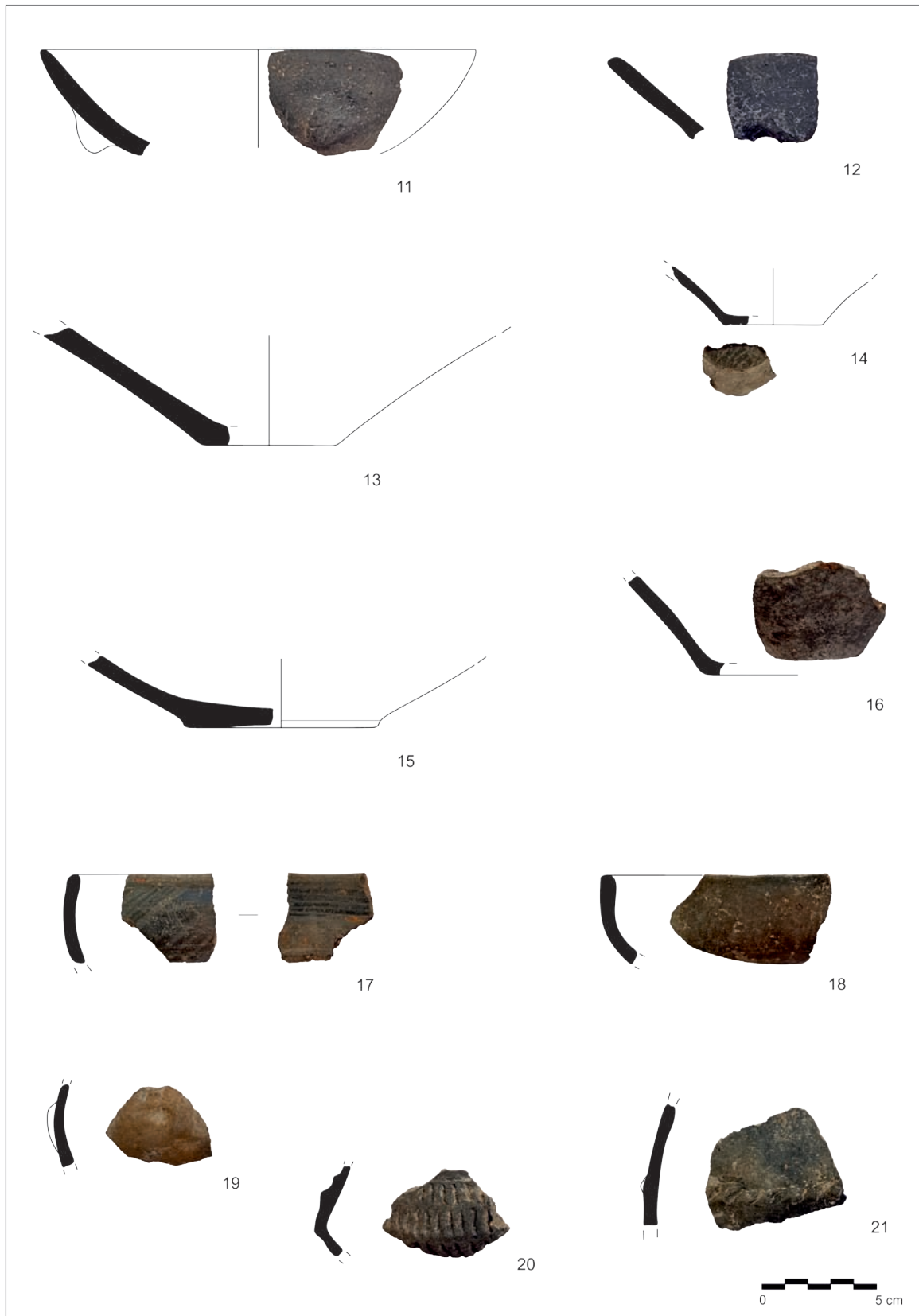
Намериха се и множество фрагменти от различни по размери по-плитки или дълбоки съдове (купи и гърнета) (Обр. 2.17–21; Обр. 3.22–24). Изработени са от глина с неорганични примеси. Цветът на повърхността на съдовете варира от сиво-кафяв до бежово-червен. Съдовете може да са с конична долна и цилиндрична или леко наклонена навън горна част. Други са с шия, средна част (плещи) и долна конична част. Някои от формите имат хоризонтални дръжки. В повечето случаи външната повърхност на горната част на съдовете е добре огладена, при някои и полирана. Украсата – графитна или набодена – покрива обикновено външната горна част на съдовете. Има и случаи, при които орнаменти с графит са нанесени и върху вътрешната им страна.

Сред намерената керамика има и части от различни по форма и размери дълбоки съдове (гърнета) (Обр. 3.25–31; Обр. 4.32–38). Съставени са от шия, средна част (плещи) и долна част с форма пресечен конус. При някои шията е цилиндрична или силно наклонена навън. Дъната са равни. Външната повърхност на плещите при някои съдове е покрита с набодена украса.

Според характеристиките си представения керамичен материал от Германското кале най-общо може да се отнесе към култура Криводол–Сълкуца (вероятно края ѝ) (Георгиева 2012; Гребска-Кулов, Кулов 2014, 249–264; Тодорова, Н. 2014, 265–297; Grebska-Kulow, Kulov 2011, 203–213).

Обр. 1. Разлати съдове: 1–10. Паници (снимка и графично представяне: М. Попова).

Обр. 2. Разлати съдове: 11–15. Паници; Дълбоки съдове: 16–21. Купи и гърнета (снимка и графично представяне: М. Попова).

Обр. 3. Дълбоки съдове: 22–24. Купи и гърнета; Дълбоки съдове: 25–31. Гърнета (снимка и графично представяне: М. Попова).

Обр. 4. Дълбоки съдове: 32–38. Гърнета (снимка и графично представяне: М. Попова).

Б И Б Л И О Г Р А Ф И Я

Георгиева 2012: П. Георгиева. Керамиката на култура Кривидол–Сълкуца. София, 2012.

Гребска-Кулов, Кулов 2014: М. Гребска-Кулов, И. Кулов. Късен халколит в долината на Средна Струма. – In: In memoriam Lilyana Pernicheva-Perts. Под ред. на В. Петрова, С. Танева и К. Бояджиев (= Годишник на Националния археологически музей. Т. 12). София, 2014, 249–264.

Николов, Такорова 2021: В. Николов, Д. Такорова. Слатина – раннеолитно село в Софийското поле: край на VII – първата половина на VI хил. пр. Хр. София, 2021.

Пенчева 2007: Е. Пенчева. Нови наблюдения върху ранновизантийското укрепление в землището на с. Герман, Софийско. – В: Известия на Националния исторически музей. Т. XVIII. Велико Търново, 2007, 27–39.

Петков 1931: Н. Петков. Могилата Окол глава при с. Гниляне. – В: Годишник на Народния музей. Кн. V (за 1926–1931 г.). София, 1933, 115–145.

Петков 1936: Н. Петков. Предисторическо изследване на Софийското поле и близките му околности. – В: Годишник на Народния музей. Кн. VI (за 1932–1934 г.). София, 1936, 403–423.

Петков 1950: Н. Петков. Селищната могила Окол глава. – В: Известия на Археологическия институт. Т. XVII. София, 1950, 157–170.

Петков 1960: Н. Петков. Принос към проучванията на праисторията на Софийското поле. – В: Археология, 4, 1960, 44–58.

Петков 1961: Н. Петков. Нови данни за неолитната култура край София. – В: Археология, 3, 1961, 64–73.

Петков 1963: Н. Петков. Пеклюк – праисторическо селище при с. Гълъбовци, Софийско. – В: Известия на Археологическия институт. Т. XXVI. София, 1963, 177–194.

Станев, Златков 2021: А. Станев, М. Златков. Системни археологически издирвания на територията на Столична община през 2020 г. (Герман и Лозен). – В: Електронен бюлетин на РИМ–София, 4, 2021, 47–77.

Тодорва, Н. 2014: Н. Тодорова. Нови данни за финала на халколита в долината на Средна Места. – In: In memoriam Lilyana Pernicheva-Perts. Под ред. на В. Петрова, С. Танева и К. Бояджиев (= Годишник на Националния археологически музей. Т. 12). София, 2014, 265–297.

Маргарита Попова

Тодорова, Х. 1986: Х. Тодорова. Каменно-медната епоха в България (Пето хилядолетие преди новата ера). София, 1986.

Тодорова, Вайсов 1993: Х. Тодорова, Ив. Вайсов. Новокаменната епоха в България (Крайт на седмо–шесто хилядолетие преди новата ера). София, 1993.

Grębska-Kulow, Kulov 2011: M. Grębska-Kulow, I. Kulov. Cultural development in the Mesta River valley during the 5th mill. BC. – В: Златното пето хилядолетие: Тракия и съседните райони през каменно-медната епоха. Под ред. на Я. Бояджиев и С. Терзойска-Игнатова. София, 2011, 203–213.

S U M M A R Y

**LATE CHALCOLITHIC POTTERY FROM GERMANSKO KALE,
VILLAGE OF GERMAN, SOFIA CITY REGION**

Margarita Popova

During the execution of the scientific expedition under the project “Systematic field archaeological surveying on the territory of Sofia Municipality”, season 2020, the Germansko Kale fortress near the village of German, Sofia Region was visited. Parts of ceramic vessels of differing sizes, shapes and decorations from the Late Chalcolithic period (Krivodol–Sălcuța Culture) have been found.

Fig. 1. Shallow vessels: 1–10. Dishes (photo and graphic illustration: M. Popova).

Fig. 2. Shallow vessels: 11–15. Dishes; Deep vessels: 17–21. Bowls and jars (photo and graphic illustration: M. Popova).

Fig. 3. Deep vessels: 22–24. Bowls and jars. Deep vessels: 25–31. Pots (photo and graphic illustration: M. Popova).

Fig. 4. Deep vessels: 32–38. Pots (photo and graphic illustration: M. Popova).

Ключови думи: Германско кале, теренни археологически издирвания, керамични фрагменти, късен халколит, култура Криводол–Сълкуца, област София

Key words: Germansko Kale, archaeological field surveys, pottery fragments, Late Chalcolithic, Krivodol–Sălcuța Culture, Sofia City Region

Д-р Маргарита Попова
Национален исторически музей
Отдел „История на българските земи в
оревността (праистория – Късна античност)“
margarita_po@abv.bg

Margarita Popova, PhD
National History Museum
Department of History of the Bulgarian lands in
Antiquity (Prehistory – Late Antiquity)
margarita_po@abv.bg